

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

проф. Ю.Д. Бойчук

« 02 » листопада 2020 р.

ВИТЯГ

із протоколу № 6 засідання фахового семінару про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації аспірантки кафедри педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди І.А. Небитової на тему «Педагогічні умови професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки від 22 жовтня 2020 року

ПРИСУТНІ: Головуюча на засіданні – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Золотухіна С.Т., професори: Довженко Т.О., Друганова О.М., Зеленська Л.Д., Лупаренко С.Є., Попова О.В., Рибалко Л.С., Рогова Т.В., Ткачова Н.О., Штефан Л.А.; доктори педагогічних наук, доценти: Башкір О.І., Васильєва С.О., Пісоцька М.Е.; кандидат педагогічних наук, професор Калашнікова Л.М.; кандидати педагогічних наук, доценти: Білик В.М., Дейниченко Г.В., Денисенко А.О., Каліна К.Є., Кін О.М., Лазарева О.М., Собченко Т.М., Твердохліб Т.С.; аспірантка Небитова І.А.

Серед присутніх докторів наук – 3 за напрямом дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Обговорення дисертації Небитової Ірини Андріївни на тему: «Педагогічні умови професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики» зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки. Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової і професійної освіти Довженко Т.О. Рецензенти: д. пед. н., проф. Попова О.В., д. пед. н., проф. Лупаренко С.Є.

Дисертаційне дослідження виконано як складову частину комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки «Підвищення ефективності педагогічного процесу в середніх загальноосвітніх і вищих навчальних закладах» (державний реєстраційний номер 0115U005821 від 23.12.2015 р.). Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою

радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 8 від 6 грудня 2016 р.).

СЛУХАЛИ: наукову доповідь аспірантки кафедри педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди Небитової І.А. за матеріалами дисертаційної роботи «Педагогічні умови професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

ВИСТУПИЛИ:

Поставили запитання: зав. кафедри педагогіки, д.пед. н., проф. Золотухіна С.Т., д.пед. н., проф. Рибалко Л.С., д.пед. н., проф. Рогова Т.В., д.пед. н., проф. Штефан Л.А., д.пед. н., доц. Васильєва С.О., д.пед. н., доц. Пісоцька М.Е.

З позитивною оцінкою дисертаційної роботи виступили:

1) **науковий керівник:** проф. кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, д.пед. наук, проф. Довженко Т.О.;

2) **рецензенти:** проф. кафедри педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, д.пед. наук, проф. Попова О.В.; проф. кафедри педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, д.пед. наук, проф. Лупаренко С.Є.

Взяли участь в обговоренні роботи: д.п.н., проф. Ткачова Н.М., д.п.н., проф. Зеленська Л.Д., д.п.н., доц. Башкір О.І., к.п.н., доц. Калашнікова Л.М., к.п.н., доц. Собченко Т.М., к.п.н., доц. Дейниченко Г.В., к.п.н., доц. Денисенко А.О., к.п.н., доц. Кін О.М., к.п.н., доц. Лазарева О.М.

УХВАЛИЛИ: На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувача, поставлених запитань присутніх і відповідей здобувача, обговорення учасниками засідання основних положень дисертації, виступів наукового керівника та рецензентів прийняти такий висновок щодо дисертаційної роботи **Небитової І.А.** «Педагогічні умови професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики».

1. Актуальність роботи. Вхідження України в європейський освітній простір певним чином вплинуло на трансформацію освітнього середовища закладів вищої освіти, що стало поштовхом для реформування системи професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема вчителів початкових класів. Традиційна система підготовки майбутніх учителів вимагає оновлення, адже закладає лише певний комплекс знань, умінь та навичок в достатній мірі не враховуючи компетентнісний підхід, який орієнтований на формування кваліфікованого фахівця. Тож основним завданням закладів вищої освіти постає підготовка компетентного вчителя, оскільки суспільство вимагає від майбутніх фахівців високого рівня професіоналізму, свідомої активності і гармонійного розвитку. Згідно з Державним стандартом початкової загальної освіти майбутній учитель повинен володіти базовими знаннями та якостями, мати здатність до аналізу власної педагогічної діяльності, удосконалювати професійні вміння та

навички, використовувати педагогічні інновації, що і потребує розвитку особистісного ресурсу.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні суспільство висуває принципово нові вимоги до особистості майбутніх учителів початкових класів та їхньої професійної діяльності. Сьогодні закладам загальної середньої освіти потрібні висококомпетентні, всебічно розвинені фахівці, рівень підготовки яких має задовольнити потреби суспільства, адже метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності. У зв'язку з цим набуває актуальності процес професійного зростання майбутніх учителів початкових класів, оскільки професійна компетентність виступає одним із найважливіших факторів їхньої успішної подальшої професійної діяльності, про що зазначено у Концепції Нової української школи.

Аналіз стану проблеми професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики дозволив виявити *суперечності* між:

- між посиленням вимог до якості навчання й виховання молодших школярів у контексті Концепції Нової української школи та недостатнім рівнем практичної підготовки вчителів початкових класів для реалізації цих вимог;
- між можливостями педагогічної практики для професійного зростання майбутніх учителів початкових класів та недостатнім рівнем реалізації таких можливостей;
- між необхідністю підвищення рівня професійного зростання майбутніх учителів початкових класів та недостатньою розробленістю теоретико-методичних засад забезпечення цього процесу під час педагогічної практики.

Мета дослідження – перевірити вплив теоретично обґрунтованих та експериментально перевірених педагогічних умов професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики на динаміку їхнього професійного зростання.

Відповідно до мети дослідження визначено **завдання**:

1. На основі аналізу наукової літератури з'ясувати суть поняття «професійне зростання» майбутніх учителів початкових класів та визначити його структуру.
2. Проаналізувати види та можливості педагогічних практик майбутніх учителів початкових класів для їхнього професійного зростання.
3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови професійного зростання майбутніх учителів початкових класів та експериментально їх перевірити.
4. Уточнити критерії та показники рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів як виміру результату професійного зростання.

Об'єкт дослідження – процес професійного зростання майбутніх учителів початкових класів під час педагогічної практики.

Предмет дослідження – педагогічні умови професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики.

Методи дослідження:

– теоретичні: аналіз, узагальнення, систематизація психолого-педагогічних здобутків вітчизняних і зарубіжних науковців із порушеної проблеми з метою визначення суті ключових дефініцій дослідження та обґрунтування педагогічних умов професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічних практик;

– емпіричні: анкетування, тестування, експертна оцінка, ранжування, спостереження для визначення рівнів професійного зростання майбутніх учителів початкових класів; педагогічний експеримент для перевірки впливу педагогічних умов на процес професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики;

– статистичні: методи математичної статистики для обробки експериментальних даних, доведення вірогідності результатів експериментального дослідження.

2. Формування наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації.

Дисертацію Небитової І.А. присвячено розв'язанню актуального наукового завдання – обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Наукова новизна результатів дослідження отриманих особисто здобувачем, полягають у тому, що:

– теоретично обґрунтовано і експериментально перевірено ефективність педагогічних умов, які сприяють процесу професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики, що доцільно використати для розробки методичних рекомендацій до організації та проведення експериментальних педагогічних практик;

– виділено і обґрунтовано критерії ефективного впливу педагогічної практики на професійне зростання майбутніх учителів початкових класів.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються, забезпечується теоретико-методологічним обґрунтуванням його вихідних положень, відповідністю методів меті, завданням, об'єкту і предмету дослідження, поєднанням кількісного й якісного аналізу отриманих даних, доказовістю висновків. Робота обґрунтована. Наукові положення й висновки – чіткі, науково обґрунтовані, достовірність яких підтверджено методами математичної статистики.

5. Наукове та практичне значення роботи полягає в тому, що розроблено та впроваджено в практику ЗВО видання «Методичні рекомендації до проведення експерименту «Школа професійного зростання» (День у школі) для

здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 013 – Початкова освіта.

6. Використання результатів роботи. Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес Харківської гімназії № 169 (довідка № 01-30/110 від 19.06.2020 р.), Харківської гімназії № 116 (довідка № 01-49/235-20 від 22.06.2020 р.), Комунального закладу «Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 158» (довідка № 844 від 17.06.2020 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-397 від 17.06.2020 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 407-33/03 від 27.03.2019 р.).

Розроблені під час дослідження методичні рекомендації, що стимулюють професійне зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі практичної підготовки, доцільно використовувати викладачами ЗВО та студентами у процесі підготовки і проведення експериментальних видів педагогічної практики з метою підвищення ефективності вищої педагогічної освіти.

7. Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Основні положення та висновки дослідження висвітлено в 16 наукових публікаціях (10 – одноосібні), із них: 3 статті опубліковано в провідних наукових фахових виданнях України, 8 публікацій – у збірниках матеріалів конференцій, 1 стаття в закордонному періодичному виданні, 1 методичні рекомендації, 3 статті в інших виданнях (частини монографій, написані англійською мовою).

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дослідження

1. Небитова І. А. Проблема професійного зростання майбутніх вчителів початкових класів. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. Харків : Видавець Рожко С. Г., 2016. Вип. 56. С. 266-273.

2. Небитова І. А. Ключові компетентності майбутнього вчителя початкових класів як запорука його професійного зростання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. праць. Запоріжжя : КПУ, 2017. Вип. 53 (106). С. 413-420.

3. Небитова І. А. Психологічні засади професійного зростання майбутніх учителів початкових класів. *East European Scientific Journal*. Warsaw, 2017. № 12 (28), Part 4. С. 15-19.

4. Dovzhenko T., Nebytova I. Theoretical Justification of Pedagogical Conditions of Professional Advancement of Future Elementary School Teachers. *Educational Studios: Theory and Practice*: monograph / edit. I. M. Trubavina, S.T. Zolotukhina. Prague-Vienna: PremierPublishing, 2018. P. 201-207.

5. Небитова І. А. Вплив освітнього середовища на формування життєвої компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. Харків : ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2018. Вип. 60. С. 131-137.

6. Dovzhenko T., Nebytova I. Role of the Competency-Based Approach in the Process of Future Elementary School Teachers Professional Growth. *Theory and Practice of Introduction of Competence Approach to Higher Education in Ukraine*: monograph / edit. I.M. Trubavina, S.T. Zolotukhina. Vienna: PremierPublishing, 2019.

Р. 37-43.

7. Dovzhenko T., Nebytova I. Experimental Teaching Practice «Day at School» as an Element of Dual Education. *Theory and Practice of Future Teacher's Training for Work in New Ukrainian School: monograph* / edit. I. F. Prokopenko, I. M. Trubavina. Prague, OKTAN PRINT s.r.o., 2020. P. 426-435.

8. Методичні рекомендації до проведення експерименту «Школапрофесійного зростання» (День у школі) для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 013 – Початкова освіта / авт. кол.: Гавриш І.В., Довженко Т.О., Небитова І.А., Партола В.В., Старікова Л.П., Ушмарова В.В., Філатова Л.С., Шищенко В.О.; за ред. С. Т. Золотухіної. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 58 с.

Наукові праці апробаційного характеру:

9. Небитова І. А. Особливості педагогічної практики студентів факультету початкового навчання. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 11 квітня 2017 р.). Харків : «Стиль-Издат», 2017. С. 161-164.

10. Небитова І. А. Система практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах ВНЗ. Освіта і доля нації. *Сучасна школа: тенденції розвитку і рефлексія досвіду*: матер. XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 19-20 травня 2017 р.). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. С. 123-124.

11. Небитова І. А. Ціннісні орієнтації майбутніх учителів початкових класів як запорука їх професійного зростання. *Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. студентів і молодих учених до 95-річчя Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (Мелітополь, 8 грудня 2017 р.). Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2017. С. 236-238.

12. Небитова І. А. Педагогічні умови професійного зростання майбутніх учителів початкових класів. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку психології і педагогіки*: матер. Міжнар. наук. конф. (Київ, 1-2 грудня 2017 р.). Київ : Таврійський національний університет В.І. Вернадського, 2017. С. 104-107.

13. Небитова І. А. Фахова підготовка майбутніх учителів початкових класів в умовах нової освітньої реформи. *Освіта у констеляціях постсучасності*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 5-6 грудня 2017 р.). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2018. С. 99-101.

14. Небитова І. А. Стимулювання мотивації професійного зростання майбутніх учителів початкових класів. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 10 квітня 2018 р.). Харків: «Стиль-Издат», 2018. С. 285-288.

15. Довженко Т.О., Небитова І.А. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів за В.Сухомлинським. *Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського*: матер. наук.-практ. конф. (Харків, 27 вересня 2019 р.). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. С. 126-130.

16. Довженко Т. О., Небитова І. А. Мотивація професійного вибору майбутньої професії студентів факультету початкового навчання як головний компонент їхнього професійного зростання. *Психолого-педагогічні проблеми*

вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 12 грудня 2019 р.). Харків : «Мітра», 2020. С. 16-20.

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях.
Дисертаційна робота виконана самостійно та не містить плагіату.

8. Особистий внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві, полягає у визначенні та описі педагогічних умов професійного зростання майбутніх учителів початкових класів [4], розкритті ролі компетентнісного підходу у процесі професійного зростання майбутніх учителів початкової ланки освіти [6], обґрунтуванні доцільності запровадження експериментального виду педагогічної практики «День у школі» на факультеті початкового навчання [7], аналізі особливостей реалізації експерименту «Школа професійного зростання» (День у школі) для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти I року навчання в межах дисципліни «Вступ до спеціальності» [8], висвітленні особливостей підготовки вчителів початкових класів за В. Сухомлинським [15], розкритті привабливості професії вчителя початкових класів для студентів факультету початкового навчання [16].

9. Апробація матеріалів дисертації. Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом публікації матеріалів дисертації. Початкові, проміжкові й кінцеві результати дослідження були оприлюднені в доповідях автора та обговорені на науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (Харків, 2017, 2018, 2019), «Освіта і доля нації. Сучасна школа: тенденції розвитку і рефлексія досвіду» (Харків, 2017), «Сучасні проблеми та перспективи розвитку психології і педагогіки» (Київ, 2017), «Освіта у констеляціях постсучасності» (Харків, 2017); *всеукраїнських*: «Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді» (Мелітополь, 2017); *регіональних*: «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського» (Харків, 2018).

10. Оцінка мови та стилю дисертації й автореферату. Дисертацію написано науковою мовою, структура дисертації відповідає алгоритму проведеного автором дослідження. Зміст наукової роботи викладено українською мовою в логічній послідовності та доступною для сприйняття, адекватно використано наукові терміни. Зміст, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам пп. 9, 11, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами).

11. Відповідність змісту дисертації. Дисертація І.А. Небитової на тему «Педагогічні умови професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики» повністю відповідає паспорту спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

12. Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота

І.А. Небитової виконана на високому науковому рівні та є цілісним науковим дослідженням, що відповідає встановленим вимогам чинного законодавства України.

Ураховуючи високий рівень досліджень, актуальність, новизну, практичну цінність отриманих результатів та відповідність роботи спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки, засідання фахового семінару Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди рекомендує дисертацію І.А. Небитової «Педагогічні умови професійного зростання майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Результати відкритого голосування: одноголосно.

Головуюча на засіданні фахового семінару:

завідувач кафедри педагогіки,
доктор педагогічних наук, професор

С.Т. Золотухіна

Рецензенти:

професоркафедри педагогіки,
доктор педагогічних наук, професор

О.В. Попова

професоркафедри педагогіки,
доктор педагогічних наук, професор

С.Є. Лупаренко

Учений секретар:

кандидат педагогічних наук
доцент кафедри

Т.М. Собченко

Золотухіної С.Т., Попової О.В., Лупаренко С.Є., Собченко Т.М.
02.11.2022р.